

MAGYAR LOGISZTIKUSKÉNT AZ ENSZ NYUGAT-SZAHARAI MISSZIÓJÁBAN

Besenyő János¹

2003. februárjában kaptam arra lehetőséget, hogy az ENSZ nyugat-szaharai missziójában katonai megfigyelőként, egy éves időtartalomban szolgálatot teljesíthessek. A misszió komoly kihívást jelentett számomra, mivel lehetőségem nyílt arra, hogy amit a görög békeképző központban és a hazai továbbképzéseken elsajátítottam a békefenntartó missziókról, a gyakorlatban is kipróbálhassam.

A misszióban velem együtt eddig mindösszesen csak **20 magyar** katonatiszt és megközelítőleg ugyanennyi rendőrtiszt szolgált. Talán ezért, és a konkrét magyar érdekltség hiányában a területről és az itt történetekről viszonylag kevés információval rendelkezik a Honvédség ezért célszerűnek tartom röviden összefoglalni a kialakult konfliktus történelmét.

A nyugat saharai területeket a *spanyolok 1886.-ban kezdték elfoglalni, de valójában a terület teljes megszállása csak 1934-re történt meg*, amikor is az általuk irányított területet hivatalosan is elnevezték **Spanyol Szaharának**. Nemsokára azonban szembekerültek az itt élő saharávi törzsekkel, akik függetlenségükért folytattak hosszú harcot, majd a dekolonizáció idején, mint az egyik utolsó gyarmattartó állam részleges önrendelkezési jogot adott az itt élőknek.

Végül a spanyolok *1976-ban véglegesen elhagyták a területet*, és a Madridi Egyezményben (1975. november 14.) foglaltaknak megfelelően a marokkói királyság és Mauritánia először felosztották egymásközt, majd megszállták a saharai területeket.

A helyi lakosok jelentős részét képviselő Polisario (Frente Popular para la Liberacion de Saguia El-Hamra y Rio de Oro) háborút hirdetett a két ország ellen, majd pár évnyi háborúskodás után békét kötött az addigra teljesen legyőzött Mauritániával. Azonban a náluknál nagyobb létszámú és jobban felszerelt marokkóiakkal már nem bírta el a szervezet, így a gerilla taktikát alkalmazó Polisario hátrányba került. Miután a ma-

¹ Besenyő János százados, az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság tisztje, az ENSZ nyugat-szaharai missziójának katonai megfigyelője.

rokkóiak kiépítettek egy a kínai fallal vetekedő erődrendszert, amely tartós oltalmat nyújtott az általuk elfoglalt területeknek, így a szembenálló felek között egyfajta patt helyzet alakult ki.

1985-ben az ENSZ főtitkára, az **Afrikai Egység Szervezetével** (Organisation of African Unity, OAU) közösen tervezett egy missziót, ami a terület végleges sorsának rendezését tűzte ki céljául. A tervezett misszióval mind a marokkói királyság és mind a Polisario egyetértett, de csak 1988. augusztus 30-án sikerült megállapodniuk.

1990-ben az ENSZ főtitkára egy jelentést (S/21360) juttatott el az ENSZ **Biztonsági Tanácsának**, amely egy már teljes egészében kidolgozott terv volt, amely lehetőséget kínált az évek óta eszkalálódott fegyveres konfliktus békés megoldására. A tervezetet a tanács 1991. április 29-én a 690-es határozat néven elfogadta, amellyel egyben elhatározták egy a terület végleges hovatartozását elősegítő **ENSZ misszió létrehozását**. (*United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*).

Ez a terv egy átmeneti időszakot biztosított, ami alatt a **főtitkár különleges megbízottja** (Special Representative of the Secretary-General, SRSG) kapott megbízást arra, hogy a misszió összes felmerülő kérdéseivel, illetve a terület jövőjével kapcsolatos majdani „*népszavazással*” kapcsolatos döntéseket előkészítse, és lebonyolítsa. A kérdés az volt, hogy a terület lakosai arról döntenek, hogy független államként vagy Marokkóba integráltnak kívánják a továbbiakban élni. A megbízott feladatai közé tartozott a misszióba tartozó civil alkalmazottak, katonák és rendőrök irányítása, illetve a **menekültek visszatérését irányító iroda** létrehozása és működtetése. (The United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR).

Az eredeti tervekben a MINURSO tervezett létszámában 800-1000 civil alkalmazott, 1700 katonai megfigyelő és egy 300 fős rendőri egység szerepelt.

A misszió az alábbi feladatok ellátását volt hivatott végrehajtani:

- ellenőrizni a tüzszünetet,
- ellenőrizni, és hitelt igazolónan hitelesíteni a marokkói csapatok létszámának csökkentését a nyugat-szaharai területeken,
- a marokkói és Polisario csapatok figyelése a megadott területeken, különös tekintettel az esetleges csapatösszevonásokra vagy készülő támadásokra,

- lépéseket tenni a marokkói börtönökben lévő politikai foglyok szabadon bocsátásának ügyében,
- felügyelni a Nemzetközi Vöröskereszt bevonásával a hadifoglyok (POW) cseréjét,
- megvalósítani az ENSZ által szorgalmazott haza telepítési akciót, amely keretén belül biztosítanak a menekültek szabad visszaköltözését korábbi lakhelyeikre, (United Nations High Commissioner for Refugees),
- azonosítani, és nyilvántartásba venni azokat, akik jogosultak lesznek résztvenni a terület jövőjéről tartandó népszavazáson,
- megszervezni és biztosítani a szabad és tiszta szavazást, és közzé tenni a hivatalos eredményt.

1991. május 24-én az ENSZ Főtitkár, hivatalosan is javaslatot tett a szembenálló felek közti tűzszünet kezdőnapjára (szeptember 6.).

A dátumban, a harcban álló felek egyetértettek, de a túl sok ellentét miatt úgy tűnt, hogy a tűzszüneti megállapodás még sem jöhet létre. A marokkói hadvezetés még a tűzszünet kihirdetése előtti hónapban (augusztus), Tifariti térségében átfogó támadást indított a Polisario csapatok ellen, de a kezdeti sikerek után a támadás kifulladt, így a marokkói csapatok visszavonultak a Berm mögé. Azonban a Polisario elvesztette fegyverzetének és ütőképesebb csapatainak jelentős részét.

Az ENSZ diplomáciai erőfeszítéseit mégis siker koronázta, így szeptember 6-val mégis létre jött a hivatalos tűzszünet Marokkó és a Polisario között.

A megállapodást követően azonnal **100** katonai megfigyelőt küldtek a tűzszünet betartásának ellenőrzésére, de ezt a létszámot rövidesen **600** főre bővítették, amely kiegészült a területre telepített logisztikai és adminisztratív részlegekkel is.

Ebben az időszakban a **MINURSO** feladata a tűzszüneti megállapodás ellenőrzése, és a lehetséges összecsapások megelőzése volt. A misszió főhadiszállását Layoune-ban hozták létre, míg az ellenőrzött szaharai területeken két szektorparacsnokságot létesítettek **Dakhla (Déli szektor)** és **Smara (Északi szektor)** központtal. Ezen kívül az algériai Tindoufban egy **Liaison Office-t, azaz összekötő irodát** állítottak fel, hogy köny-

nyebben együttműködhessenek, mind az algériai hatóságokkal és mind a Polisarioval.

A következő lépésként 1993-ban létrehozták azt az irodát, amely a szavazásra jogosultak adatait dolgozta fel, illetve a szavazó listák elkészítéséért felelt. Az iroda munkatársai az előkészítő munkát 1994. augusztusára befejezték, elkezdtek a szavazásra jogosultak összegyűjtését és adataik feldolgozását. A munka közben elég sok gondot okozott az a tény hogy a szembenálló felek több esetben is nehezítették az iroda munkatársainak munkáját, illetve vitatták a másik oldal által delegált szavazókat.

A szervezési munkák nemcsak Marokkóban, hanem Mauritániában is folytak, 1995. október 23-án a Főtitkár képviselőjében **Erik Jensen** találkozott a mauritániai elnökkel, **Maaouya Ould Sidi Ahmed Tayával**. A találkozó célja az volt, hogy Mauritánia területén is létre hozhassanak egy azonosító irodát, az ott élő szaharávi származásúak nyilvántartásba vételéhez. A tárgyalások eredményeként **Choum** körzetben, **Atar** városban megnyithatta az **ENSZ** azt az irodát, ahol az állam területén élő szavazásra jogosult szaharávi nemzetiségűek adatait gyűjtötték össze.

A szavazással kapcsolatos problémák megsokasodása miatt az ENSZ főtitkára 1996. májusában megszüntette a szavazásra jogosultak nyilvántartásba vételét, és az iroda civil alkalmazottai, a rendőrök, majd a katonai megfigyelők létszámát is csökkentették 20 %-al. (1996. május 28.)

Az iroda tagjai csak 1997. decemberében kezdhették el újra a munkát, amit 1998. szeptember 3-án be is fejeztek. Azóta az iroda alkalmazottai arra vártak, hogy eldőljön lesz-e valaha népszavazás a terület jövőjét illetően.

Ez időtől fogva a misszió katonai jellegű feladatai kerültek előtérbe, így a tűzszünet betartatására, a járőrözésekre, a katonai egységek ellenőrzésére és az ENSZ jelenlét felmutatására helyezték a hangsúlyt.

A **Biztonsági Tanács** legutóbbi döntése értelmében **2003. október 31-vel** a teljes iroda és a rendőri részleg **megszűnt**, és az általuk feldolgozott és összegyűjtött anyagot New Yorkba, az ENSZ központba szállítotják.

A további döntésig a katonai megfigyelő és a missziót ellátó-kiszolgáló részlegen nemzetközi és helyi civil alkalmazottak maradnak.

A MINURSO felépítése:

A misszióban 230 katonai személy teljesít szolgálatot, beleértve a katonákat vezető tábornokot (Force Commander) is, ebből 203 fő katonai megfigyelőként, míg további 27 fő más a misszió irányítását, kiszolgáló és biztosító munkakörökben tevékenykedik. Ezen kívül 25 rendőr, és 166, a világ minden tájáról származó civil alkalmazott, és további 113 helybéli alkalmazott segíti a **MINURSO** munkáját.

A misszióba katonákat küldő államok:

Argentína, Ausztria, Banglades, Bissau-Guinea, Dél-Koreai köztársaság, Egyiptom, El Salvador, Franciaország, Ghána, Görögország, Honduras, Horvát köztársaság, Írország, Kenya, Lengyelország, Magyarország, Malajzia, Mongólia, Nigéria, Olaszország, Oroszország, Pakisztán, Portugália, Sri Lanka, Uruguay.

A rendőröket küldő államok:

Ghána, India, Jordánia, Nigéria, Norvégia, Pakisztán, Portugália, Senegál, Svéd királyság.

A misszióban szolgálatot teljesítő katonai megfigyelők jelenlegi parancsnoka **Száraz György vezérőrnagy**, akivel együtt a **Magyar Honvédséget** hét hivatásos katona képviseli a Szaharában.

A MINURSO működési területét két körzetre (szektor) osztották fel, az Északi Szektor központja Smara városában, míg a Déli Szektor központja, az Atlanti-Óceán partján fekvő Dakhlában található.

A szektorokban *táborokat (team site)* hoztak létre olyan helyeken, melyek elhelyezkedésük és megközelíthetőségük szempontjából képesek egy adott terület ellenőrzésére.

Ezekben a táborokban szolgálnak a misszióba katonákat küldő és az ENSZ, vagy a küldő kormányok által kiképzett és a katonai megfigyelő munkára alkalmas tisztek. A **MINURSO** íratlan szabálya, hogy egy táborban, amennyiben lehetséges, két azonos nemzethez tartozó katonai megfigyelő nem teljesíthet szolgálatot, csak kivételes esetekben. Ezt természetesen csak a kisebb kontingenseket küldő országok katonáira tudják alkalmazni hatékonyan. Ugyan ezt az elvet próbálják meg érvényesíteni a főhadiszálláson szolgálatot teljesítőkkel kapcsolatban is.

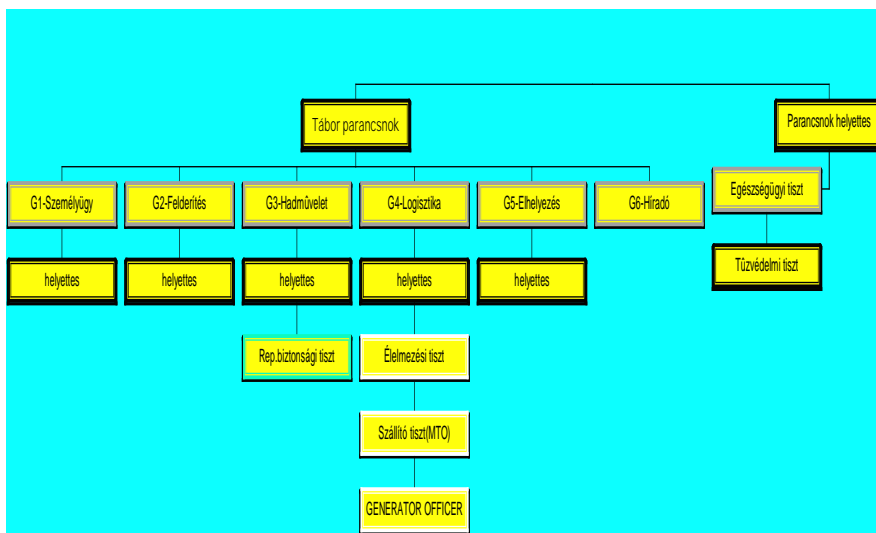
A táborokban szolgálatot teljesítő tiszteket érkezésük után, az előzőleg megszerzett tapasztalataik és képzettségeik alapján beosztásba helyezik. Az újonnan érkezettek első beosztása többnyire az generátor vagy élelmezési tiszt. A misszióba érkezetteknek alig 5-6 % -át teszik ki a lo-

gisztikai végzettséggel vagy ilyen irányú tapasztalattal rendelkező katonai megfigyelők.

Sajnos pont ezért **logisztikai beosztásba kerülnek olyan tisztek is akik az adott területről nem vagy csak hiányos információkkal rendelkeznek.** Az is problémát jelent, hogy a táborokban az esetek többségében nincs elég katonai megfigyelő, és a szakmai beosztásokat (személyügyi-G1, Hadműveleti-G3 vagy a logisztikai-G4) a minden napi járőrszolgálatok ellátása után végzik. Éppen ezért a táborokban igen feszített tempóban dolgoznak az ott szolgálatot teljesítők.

Természetesen megfelelő jól átgondolt személyügyi munkával elérhető, hogy a megfelelő személy a számára elvégezhető munkakört kap hasson.

Az alábbi táblázat bemutatja egy átlagos tábor felépítését:

Az élelmezési szolgálat működése a misszióban

A klasszikus értelemben vett élelmezési szolgálatról a **MINURSO** vagy egyéb ENSZ misszió keretein belül nem beszélhetünk. A logisztikai szolgálat szerves részét képezi az **élelmezési és az ellátó tisz.** (Food Officer-Supply Officer).

Általában egy személy látja el ezt a két beosztást, egyedül a parancsnokságon válik külön a két feladatkör, de a beosztást betöltő tisztek

részére megszabott követelmény, hogy a távollévő beosztását is el tudják látni. Éppen ezért az ellátó és élelmező tiszt értelemszerűen együttműködik a logisztikai feladatok végrehajtásában és teljes mértékig ismerik és átlátják egymás munkáját.

Az élelmezési munka a sivatagban lévő táborokban kezdődik el, ahol a táborok élelmezési tisztjei a MINURSO élelmezési főnök szakmai irányítása alatt, vele napi kapcsolatot tartva dolgoznak.

A tiszték minden héten elkészítik az igénylésüket (MINURSO Ration Requisition-MRR), amely eredménye az adott hét fogyasztási adatain, a mindenkori létszámon és az USA dollár és a marokkói dirham váltási rátáján alapul.

Az igényléseket elküldik először a szektor logisztikai főnökének, majd onnan a misszió élelmezési főnöke számára, aki az adatok ellenőrzése után megigényli a tárgyhéten felhasznált és az élelmező tiszték által megrendelt élelmiszereket.

A megrendelt árú az ezt követő **harmadik héten** érkezik meg a táborokba, éppen ezért igen fontos, hogy az élelmezési tiszt kontrolálni tudja a raktárkészletét és a mindenkori igénylését átgondoltan tervezze meg.

Az élelmezők feladatai közé tartozik még hetente jelentést készíteni a raktárkészletekről (Stock Balance Report), a heti létszámról és a táborba érkezett látogatókról (Troop Strength and Visitors Report) és az esetlegesen szállítás alatt megsérült, vagy nem megfelelő minőségű élelmiszerekről. (Inability Proforma Sheet).

Ezek mellett speciális alkalmakra a Világszervezet előírásainak megfelelően külön rendelhető nemzeti vagy az adott területen nem szokványos élelmiszer, fűszerféle. (Special Food Requirements).

Így külön kérelemre és a misszió parancsnokának jóváhagyásával akár Kínából is igényelhető fűszer vagy más élelmiszeripari termék a kínai nemzeti ünnep alkalmából, persze ez azért nem túl gyakori.

A tartósan meleg időszakban (március-október) amikor az átlag hőmérséklet eléri a 40-50 celsiusot és nagyon sok esetben meg is haladja azt, akkor az élelmezési tiszt egy külön igénylésben kérhet a normán felül adandó ásványvizet, illetve másfajta üdítő italokat. (Supplement For Special Condition).

A táborokban élelmezni minden tiszt számára komoly kihívást, de a jól végzett munka esetén sikerélményt is jelent. Amikor megérkeztem Mehaires táborba, a parancsnok megkérdezte tőlem melyik az a terület ahol leginkább sikeres munkát tudnék végezni. Mivel a tábor híres volt a rossz minőségű ételről, illetve az élelmezési tiszt sem állt a szakma magaslatán, kértem a parancsnokot hogy lehessen én az élelmezési tiszt. Először meglepődött ugyanis senki se szereti ezt a beosztást, mert állandó munkát és felelősséget kíván, de végül is elődöm nagy örömeire én lettem a tábor élelmezője. A munkámban komoly segítséget jelentett az a tény, hogy 1987-1991 között az Élelmezési Tiszthelyettes Képző Szakközépiskolában végeztem, ahol a katonai képesítés mellett szakács, cukrász és felszolgálói végzettséget is szereztem.

A Széli Ferenc alezredes által vezetett és nagy hozzáértéssel irányított, kiváló tanártestülettel rendelkező intézményt sajnos a honvédség átszervezése során megszüntették. Mindenesetre az itt megtanultak és az élelmezési szolgálat vezetőként eltöltött évek komoly szakmai háttérrel nyújtottak számomra.

Az első három hónapban szinte minden nap főzöm kellett, mivel a “szakácsaink” eredeti foglalkozása csempész, pásztor és katona volt. Néhány étel féleségen kívül mást nem tudtak főzni, így az ő képzésüket is meg kellett oldanom.

A táborban szolgáló tisztek és a parancsnok hathatós támogatásával alig három hónap alatt a mi táborunk lett az északi szektor legjobb ellátását nyújtó egysége.

Átgondolt gazdálkodással, a heti étlap bevezetésével, a nyersanyagok rendszerezett tárolásával elértük, hogy az addig nem létező, de kötelezően előírt egy heti élelmiszerkészletünk, kétheti időtartamra elég volt.

Egy idő után eljutottunk oda, hogy a központi ellátmányként kapott kenyér helyett (vagy ha nem érkezett meg) saját, többféle fajtájú (zöldséges, csirkehúsos vagy krumplis) kenyeret is sütöttünk.

Hogy változatosabbá tegyük a menüt a központilag biztosított csirke egy részét tevé húsra cseréltük, amelynek íze jól elkészítve a legfinomabb borjúhúsával is vetekszik.

A táborban hét hónapot töltöttem el mint élelmezési tiszt és G5 (elhelyezési, sport és kultur tiszt), majd ezt követően a francia szektor parancsnok javaslatára a parancsnokságra kerültem mint a *misszió élelmezési főnöke*.

Számomra ez komoly megtiszteltetést jelentett, már csak azért is mert nem pályáztam erre a beosztásra, és az elmúlt években még nem volt rá példa hogy százados tölthette volna be ezt a beosztást. (Az állománytábla követelménye alapján őrnagyok és alezredek szolgálnak ebben a munkakörben).

Megérkezve a parancsnokságra egészen más kihívásokkal kerültem szembe, mint a sivatagban. A csapatszolgálatot felváltotta a törzstiszti szolgálat, amely egy másfajta munkaszervezést és végrehajtást követel meg az azt ellátótól.

Az itt folyó munka folyamán már nemcsak más országokból érkezett hivatásos tisztekkel, hanem a Világszervezeten belül több missziót megjáró, jó felkészültségű civil alkalmazottakkal és a helyi szervek képviselőivel is munkakapcsolatba kerültem.

Mint a misszió étellemezési főnöke feladatom, hogy a három ország (Algéria, Marokkó és Mauritánia) területén lévő tizenegy tábor étellemezését megszervezzem és biztosítsam az igényelt ételkészletek eljuttatását.

Miután a táborok étellemezési igényeit összesítjük, az összesített megrendelést elküldjük a szállító cég számára, (S.C.A.B.) akinek az alkalmazottai az ételkészleteket a **Layouneban** található hűtőházba szállítják.

Az áru megérkezését követően az **ellenőrzési osztály** (Receiving and Inspection-R&I) tételesen, de csak súlyra és darabszámra ellenőrzi a beérkezett ételkészleteket. A minőségi ellenőrzés a mindenkori étellemezési főnök feladata, aki a misszió **egészségügyi főnökével** (Force Medical Officer) és a koreai orvos csoport keretébe tartozó egészségügyi tiszt (Hygen Officer) segítségével hetente kétszer tart ellenőrzést. Az ellenőrzések eredményeit hivatalosan megküldjük a **misszió parancsnokának**, a számvitel (Procurement) és az **ellátó szervezet** (Integrated Support Services-ISS) számára, amely magába foglalja a civil és katonai ellátó rendszert is a misszióon belül.

Ha minden előírásnak megfelelnek az ételkészletek (a magyar előírásoknál sokkal szigorúbb nemzetközi minőségi előírások vonatkoznak a misszióra), akkor a szállító alkalmazottai az ellenőrzési osztály és az étellemezési főnök felügyeletével összekészítik a táborok számára a három héttel az előtt megigényelt ételkészleteket.

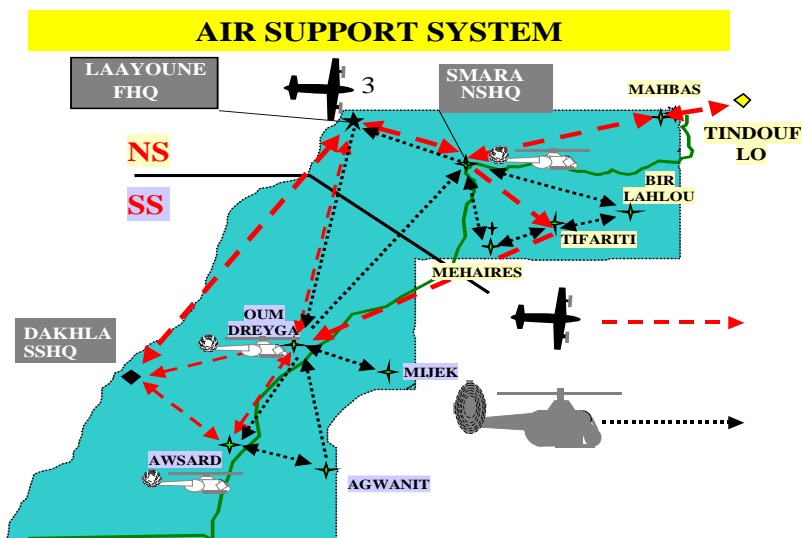
Érdemes tudni, hogy az étellemezési főnök joga és kötelessége is átlagosan két-három havonta elutazni a szállító telephelyére, ahol a számviteli részleg dolgozóival ellenőrzi a számlákat, a vágóhidakat

vagy más egyéb termelő egységeket, ahonnan a szállító bármilyen élelmiszeripari terméket szállít a MINURSO számára. A szállító telephelye és az üzemek többsége Layounetől 750 km-re Agadirban található, de van olyan termék, ami egyenesen Casablancából érkezik.

A csomagolást követő hajnalban az élelmiszereket az ENSZ alkalmazottak folyamatos jelenléte alatt kiszállítják a repülőtérre, ahol a OIC MOVECOM (szállító szolgálat) alkalmazottak és a szállító emberei berakodnak a szállítógépekbe.

A szállítások megszervezése már azért sem könnyű mivel a sivatagban nagyon kevés aszfaltozott vagy jól járható út van, illetve a nagy távolságok miatt szinte kizárólag csak Antonov típusú repülőgépekkel és MI-8 helikopterekkel juttatható el az élelmiszer a táborokba.

A következő ábrán látható a misszió légi támogatási rendszere, amely háromszor nagyobb területen működik, mint Magyarország.

A szállítások megszervezését a civil szállító szolgálat (OIC MOVECOM) és a légiforgalmi iroda (Air Operation Office) tagjainak bevonásával szervezzük meg, természetesen kapcsolatot tartva a három ország hivatalos szerveivel. Azonban a szélsőséges időjárási körülmények miatt (homokvihar vagy tartósan 50 celsius feletti hőmérséklet) több esetben is kénytelenek vagyunk az ellátó gépeket (resupply flight) leállítani, ilyenkor teherautókkal vagy a táborok járőr kocsijaival jutattunk el, az élelmiszereket a táborokba.

Miután a megrendelt áru eljutott a táborokba az ottani élelmezési tiszt tételesen ellenőrzi a listán található élelmiszereket, majd az eredményről értesíti a misszió élelmezési főnökét.

Bár a táborok részéről itt befejeződött a munka, a parancsnokságon még az élelmezési főnök számára mindig van tennivaló. *A szállító által beküldött számlákat az ISS szekció által kijelölt pénzügyi szakemberrel tételesen ellenőrzik*, majd ezután az élelmezési főnök által aláírt és jóváhagyott számla átkerül a számvitelre, akik intézkednek a pénz átutalásáról.

Az állandó tennivalók mellett most készültem el egy étlapkészítési és szerkesztési segédlettel, amely több mint 250 viszonylag egyszerűen elkészíthető nemzetközi receptet, súly és egyéb mértékegység táblázatokat és más az élelmezési tisztek és szakácsok munkáját megkönnyítő információt tartalmaz. A segédlet jelenleg már a nyomdai előkészítés alatt áll és reményeink szerint november hónap végére kiadásra kerül. Emellett egy a misszióban szolgáló magyar informatikus tiszt segítségével most módosítjuk és ezzel könnyebben kezelhetővé tesszük az táborban dolgozó élelmezési tisztek számára az élelmezési programot.

December hónapban pedig szakmai továbbképzést és konferenciát szervezünk a táborok élelmezői számára, amit időről-időre újra megismételnénk a kialakult igényeknek megfelelően. Ennek a folyamatnak a továbbvitele már valószínűleg az engem februárban felváltó katonai megfigyelő feladata lesz.

Itatás a Szaharában.

Mehaires-ENSZ tábor

Mreira-ivóvíz kút

Járőrben a misszió parancsnokával Száraz György vezérőrnaggyal

Bir Moghreïn-járőr

Berm- marokkói löállás

Mehaires tábor II.

Polisario - fegyveresek